

Quatre mots sobre l'Estat-nació espanyol

ANDREU SALOM I MIR

Des d'aquestes pàgines hem procurat ja donar notícia dels fets i del tarannà d'un Estat-nació, l'espanyol, que s'ha anat conformant, d'antuvi, al voltant del nucli castellà i que, en els darrers tres segles, s'ha manifestat, en la seva decadència caracteriològica i marcial (ha perdut totes les seves colònies exteriors, tret de Ceuta i Melilla), com un pseudo-imperi expansionista... vers les colònies interiors i illes adjacents. De fet, si consultam alguns mapes castellans del segle XIX, podrem comprovar les denominacions corresponents que fan dels diversos territoris *Hispaniae* (a part de l'Espanya pròpiament dita, s'hi inclouen els territoris assimilats, o l'Espanya assimilada, i els territoris en vies d'assimilació, entre ells els Països Catalans). L'ús de la força i la violència, a partir del segle XVII, per part de l'hegemònica Castella, nucli espanyol central afavorit per la seva aclaparadora superioritat demogràfica i militar –i no pas pels seus ideals– ha estat determinant en la construcció de l'actual Espanya, estructurada al voltant d'una ideologia nacional i política basada en el poder absolut –amb unes *gracioses* concessions puntuals de tipus autonòmic– de l'irredemptisme castellano-espanyol.

El nacionalisme espanyol, com a font principal d'aliment ideològic de l'Estat-nació, Espanya, representa la naturalització de la seva expansió territorial i la integració total en la vida diària dels ciutadans. L'ocultació d'aquest projecte, fortament nacionalista i nacionalitzador, basat en un teòric no-nacionalisme oficial i en un aparent internacionalisme modernitzador, projecta sobre «els altres» (entre ells *nosaltres*) tots els dimonis «nacionalistes» possibles, quan precisament les mostres més clares i fefaents de nacionalisme abrandat hom pot trobar-les entre ells mateixos, entre els qui, precisament, es declaren «no nacionalistes». Aquesta pràctica implica tant els partits polítics espanyols com els mitjans de comunicació i àmplies capes de la població (és el que alguns politòlegs han vingut a deno-

minar **nacionalisme banal**, que seria la naturalització del nacionalisme com a part intrínseca de la vida, com un element quotidià de l'existència, que actua mecànicament sobre el subconscient individual i col·lectiu). Aquesta condició tan *nacionalista*, tan *patriòtica* és, però, curiosament, curosament omesa, i fins i tot negada rotundament. Les màximes, i més palpables, pràctiques *nacionalistes* no són considerades, doncs, oficialment, com a tals. Hem d'afirmar, per tant, que el vertader nacionalisme és el de l'Estat-nació, i la resta, el de les comunitats dites *històriques*, són, essencialment, succedanis o simples reaccions del primer.

En el sentit esmentat, una de les claus per a entendre l'origen de tots els conflictes internacionals és la monopolització de la violència per part de l'Estat-nació i el triomf del nacionalisme hegemònic (ací, l'espanyol) sobre la desfeta d'altres nacionalismes alternatius (català, basc), sobre els quals el primer projecta, com hem dit, tots els defectes imaginables. L'Estat-nació espanyol s'ha anat construïnt, durant els darrers quatre segles, sobre la base de l'ús indiscriminat de la violència, i mai no ha ofert cap tipus de sortida ni d'alternativa possibles, ni dialogada, ni consensuada, ni molt menys mitjançant una política de futur democràtica sense condicions prèvies ni impositions. L'ocupació militar i el nou ordre imposat (el dret de conquesta i el decret de Nova Planta) fan part de la dinàmica conflictiva que sempre ha predominat en aquest Estat. Per això mai no ha demanat, ni demanarà, cap tipus de disculpa ni pels judicis sumaríssims ni pels crims del franquisme (com l'afusellament de Lluís Companys, únic cas a Europa d'un president democràtic assassinat per un règim feixista).

Cal asserir, doncs, que no hi ha hagut mai cap ruptura ni cap reforma política en profunditat, ni menys encara amb voluntat democràtica de cara a un futur de respecte a les llibertats individuals i col·lectives de convivència i normalització política. El que realment s'ha

fet és perfeccionar el domini espanyol i, alhora, assegurar els mecanismes de subjecció i supeditació de les altres nacionalitats. Tot plegat va adobat amb una capa de modernització i de reformes puntuals pel que fa a l'eficàcia del control governatiu central, de l'espoli fiscal i de la manca de finançament, dit *autonòmic*. Amb el «nou ordre», derivat d'una mena de democràcia a mida i més aviat conjuntural, han canviat un xic les formes però no els objectius (l'anorreament de les realitats nacionals no espanyoles, com els Països Catalans) ni la finalitat última (la consecució d'un Estat uninacional uniformitzat). Un dels mitjans subtils per a aconseguir-ho és la manipulació total del llenguatge, car la llengua té un paper vital en el funcionament de la ideologia i en l'estructuració de la consciència ideològica, cosa que per a un Estat-nació de tall jacobí esdevé primordial.

No hi ha cabuda, per tant, en aquest Estat, per a la restitució de les llibertats col·lectives (i no n'hi ha, doncs, per a la convocatòria de consultes o referèndums populars en les comunitats o nacions històriques), per tal com resten segrestades per una suposada sobirania espanyola, de naturalesa abstracta, però sacralitzada per la Constitució i fonamentada, repeteixo, en una gran superioritat demogràfica. Però l'anomenada «nación española», Espanya, derivada d'un Estat-nació artificialment conformat, sense cap tipus de consens o pacte entre iguals, té data de caducitat –com Iugoslàvia i la Unió Soviètica– i sempre ha portat en el seu si, des de la seva gènesi, el germen del seu esvaniment, quelcom inherent a tot ens artificial que arriba a constituir-se en una mena de metastasi compulsiva i absorbent. ♦

